

דברי יעקב

ממשנתו של מורנו הרב יעקב עדס שליט"א

ענייני פורים [ב] - גליון מס' 14

מה ראתה אסתר שזימנה את המן

להוציאם ממנו. ובזמן שבינ
משתה ראשון למשתה שני כבר
נתמעט כוחו בהרבה, ולכן באותו
הזמן אירע הענין שציוה
אחשוורוש להמן להשפיל עצמו
לפני מרדכי ולהרכיבו על סוס
מלכות בלבוש מלכות ולומר לו
ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ
ביקרו, ואפשר לפרש בזה ההכרזה
שבתיתבת 'ביקרו' רמוזים הנשמות
השביות בידי הרע [כמבואר
בכתבי מהרח"ו], כיון שיקר הוא
אותיות קרי, ומכלל תיקון הקרי
הוא להופכו לבחינת יקר.

ובזה יתבאר המבואר בחז"ל,
שביתו של המן שפכה עליו עביט
שופכין, דהנה השופכין הוא
בחינת הקליפות וכוחות הרע
כמבואר בכתבי מהרח"ו, ואחר
שהוציאו מהקליפות את
הניצוצות הקדושים המחיים
אותם ונותנים להם כבוד ומלכות,
ממילא הפכו להיות כשופכים
והיה זה חלקים מבחינת המן
שכבר נלקח מהם בחינת הטוב
שהיה מעורב בהם.

ובמשתה השני הכריזה אסתר,
איש צר ואויב המן הרע הזה,
ויתכן לפרש הכונה שכיון שנשאר
בו רק בחינת הרע הרי שהוא צר
ואויב, אך קודם לכן לא היתה
יכולה לומר כן כיון שהיה מעורב
בו בחינת הטוב. ואולי גם אפשר
לפרש בזה ענין 'המן נופל על
המיטה', שבכח של המן היו
שבויים ניצוצות קדושים
ששקועים עמוק מאד במקום
נמוך - מקום הקליפות, ולצורך
הוצאתם היה צריך המן לרדת
בבחינת נפילה כדי להעלותם
לדרגתו שגם היא נמוכה מאד ואז
יכלה אסתר לתקנם.

ואולי אפשר לפרש לפ"ז גם מש"כ
במגילה [ה ד] 'יבוא המלך והמן
היום אל המשתה אשר עשית',
והלשון 'משתה' חוזר שם על
עצמו פעמים רבות, ויתכן שהוא
מלשון 'משיתיהו' דהיינו לקיחת

כדי לבטל את כוחו של המן הרשע
היתה תועלת גדולה בכח תשב"ר.

והנה, היות שענינו של ר' שמואל
בר שילת היה מלמד תינוקות,
שבזמן האמוראים היה נחשב זה
לדבר מיוחד מאד, שהרי כח
התלמיד מכח הרב, כמבואר
בביאור הגר"א לספר יצירה [פרק
ראשון] שהרב נותן בתלמיד ניצוץ
נשמה, א"כ כיון שלימד את הדור
הבא שלא האמוראים הרי שהרבה
מכח נשמות האמוראים בא
מכוחו, וכולם היו כלולות בו וכל
אלו היו כלולות בכוחו שהיה
נמצא אצל המן.

ולפ"ז י"ל דאסתר זימנה את המן
למשתה כדי שע"י הכוונות תוציא
מהמן את הניצוצות הקדושים
האלו הכלולות בו, וכידוע
מהמהרח"ו שזהו הביאור בדברי
הגמ' בכמה מקומות 'נתן בו עיניו
ועשאו גל של עצמות', שע"י
הכוונות הוציא ממנו את החיות
ומשאירו בלי חיות, וה"ה
שלאסתר היה את הכח להוציא
מהמן את ניצוצות האמוראים
שהיו בו ומה שרצתה להוציא
ממנו את הניצוצות הוא בשביל
שע"ז יתבטל כוחו הגדול ויוכלו
עם ישראל לנצח אותו, וגם
בשביל שבהריגתו לא ילכו לאיבוד
ניצוצות אלו אלא יבואו אל
הקדושה לפני מותו.

וכ"ז יש לפרש בכוונתו של אליהו
שהשיב על השאלה 'ככולהו תנאי
וככולהו אמוראי', והיינו שעשתה
זאת בשביל להוציא ממנו את כל
נשמות התנאים והאמוראים
שכלולים בו.

ובזה יתבאר הענין שכאשר שאל
אותה המלך מה בקשתה, ביקשה
שיבוא המלך והמן אל משתה
היין ומחר תעשה כדבר המלך,
ולכאורה מה היה הענין שיבוא
עוד הפעם, אולם למשנ"ת י"ל
דעדיין נשארו בו ניצוצות שלא
הוציאה וצריכה עוד משתה כדי

מגילה טו: ת"ר מה ראתה אסתר
שזימנה את המן, רבי אליעזר
אומר פחים טמנה לו שנאמר יהי
שולחנם לפניהם לפח, רבי יהושע
אומר מבית אביה למדה שנאמר
אם רעב שונאך האכילהו לחם
וגו', רבי מאיר אומר כדי שלא
יטול עצה וימרוד, רבי יהודה
אומר כדי שלא יכירו בה שהיא
יהודית, רבי נחמיה אומר כדי
שלא יאמרו ישראל אחות לנו
בבית המלך ויסיחו דעתן מן
הרחמים, רבי יוסי אומר כדי
שיהא מצוי לה בכל עת, רבי
שמעון בן מנסיא אומר אולי
ירגיש המקום ויעשה לנו נס, רבי
יהושע בן קרחה אומר אסביר לו
פנים כדי שיהרג הוא והיא, רבן
גמליאל אומר מלך הפכפכן היה,
אמר רבן גמליאל עדיין צריכין אנו
למודעי שתניא רבי אליעזר
המודעי אומר קנאתו במלך
קנאתו בשרים, רבה ואמר לפני
שבר גאון, אביי ורבא דאמרי
תרוויהו בחומם אשית את
משתיהם וכו'. אשכחיה רבה בר
אבוה לאליהו, א"ל כמאן חזיא
אסתר ועבדא הכי, אמר ליה
ככולהו תנאי וככולהו אמוראי.

והנה, מלבד הביאור הפשוט
בדברי אליהו שאלו דברי
אלוקים חיים, י"פ עוד ע"ד
הסוד, דהנה רבינו חיים ויטאל
ז"ע בספרו שער הגלגולים כתב
דבהמן היה כלול נשמת ר' שמואל
בר שילת ע"ש. והנה, בפ"ק דב"ב
מבואר שר' שמואל בר שילת היה
מיוחד מאד בלימוד ילדי ישראל.
והנה, בגמ' לעיל [יא.] התבאר
שבשעת הגזירה למד מרדכי
הלכות מנחות, ובמדרש רבה
איתא שאסף הרבה ילדי ישראל
וכולם יחד זעקו להש"ת, ויש
לפרש שהוא משום כוחו של ר'
שמואל בר שילת הכלולה בתוכו
של המן, וכמבואר שם בשער
הגלגולים שהרשע שואב את כוחו
מכח הצדיק הכלול בתוכו, ועל כן

הנשמות הקדושות מכוחות נרע, ויתכן שגם ב'משיתיהו' האמור אצל בתיה עם משה יש לפרש הענין כך, ובאמת בשניהם מצינו ענין שוה, שגם אצל בתיה נשתרבה ידה וגם אצל אחשורוש נשתרבב שרביטו [כמבו' בגמ' במגילה טו:], ויתכן שהוא מרמז על ענין שליחת האורות אל מקומות עמוקים בכוחות הרע כדי לחלץ משם את הנשמות הקדושות [ובאמת יש דימוי נוסף שהן בתיה והן אסתר היו בבית המלכות של אדם רשע שגזר גזירות רעות על היהודים, ואפשר שגם מרמז על ענין זה].

ב. ובדעת ר"ש בן מנסיא שאולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, פירש רש"י 'ירגיש הקב"ה שאף אני מקרבת שונאיהן של ישראל, אי נמי, ירגיש שאני צריכה להחניף לרשע זה ולזלזל בכבודי'. ויל"ע בפ"י ראשון דרש"י, מה הביאור, ובפרט שהרי האמת שעושה את זה לצורך הפלתו ולא לצורך קירובו.

ועל פירושו השני יש להקשות, שודאי הרג כל ישראל חמור הרבה יותר מזלזול כבודה של אסתר,

ואע"פ שהיתה צדקת גדולה מ"מ הריגת כלל ישראל הרבה יותר חמורה, ובפרט שבתוך כלל ישראל היו הרבה צדיקים כגון מרדכי היהודי וכן כמה נביאים שעלו עמם אח"כ לאר"י, ואין זלזול גדול מהריגה, וא"כ איך יתכן שהענין של זלזול כבודה של אסתר ישפיע לביטול הגזירה יותר מכל הנ"ל.

ואולי י"ל דעם כל זה הרי היתה סיבה לגזירה והמציאות הראתה שעם כל הגזירה היה איזה סיבה שלענין אסתר היה המצב להיפוך שבשעה שהיתה גזירה על כולם להיות מושפלים עליה היתה גזירה גמורה להיות מכובדת כאשר המלך של כל העולם, וכיון שע"י גזירת המן נוצר מצב שנהיה להיפך מגזירת שמים וכבודה היה מזולזל, הרי שבכך זה יש לבטל את גזירת המן.

ואולי י"ל בלא זה, דאף שהיו גזירות נוראות מ"מ יש שיעור מדויק לכל גזירה ואם הגזירה באה לכלול משהו - אפי' מועט ביותר - יותר ממה שיש כח לכוחות הרי לתבוע, ממילא זה סיבה לביטול כל הגזירה.

*

לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלושת ימים לילה ויום וגם אני ונערותי אצום ובכן אבא אל המלך אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי. ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צוה עליו אסתר [ד, טז-ז].

ובגמ' מגילה [טו.] ויעבור מרדכי, אמר רב שהעביר יום ראשון של פסח, ומשואל אצר דעבר ערקומא דמיא.

ומבואר שהמחלוקת היא בלשון 'ויעבור', שרב דרש לשון 'עבירה', שהיה פה צד עבירה של צום הי"ט וביטול מצות אכילה בליל י"ט א' של פסח, ומשום צורך הצלת ישראל, ושמאל דרש שעבר לצד השני של הנהר לאוספם לתפילה.

ויל"ע לשמואל מאי נפק"מ בכך שעבר את הנהר ולמה צריך לומר זאת במגילה. ואולי אפשר לחדש ע"פ דבריו של רבינו הגר"א מוילנא בביאורו לספרא

*

הנה, בכל שני וחמישי יש תקנת קריאת התורה וקורים בפרשת השבוע, וכאשר חל י"ד אדר ביום ראשון וט"ו אדר ביום שני [כמו בשנה זו] נמצא שבין פרזים ובין מוקפים קוראים את קריה"ת ביום שני שהוא ט"ו, אלא שפרזים קוראים בפרה"ש, והמוקפים

קוראים את קריאת פורים בסו"פ בשלח.

והוה עובדא בביהכנ"ס שנמצאים שם כמנין אנשים אשר חלקם פרזים וחלקם מוקפים, ויל"ע איך יעשו בקריה"ת באופן זה, דאם יקראו בשל פורים הרי הפרזים פטורים, ואף לא תועיל קריאת

ובעיקר הדבר דאמר ר"ש בן מנסיא אולי ירגיש המקום ויעשה לנו נס, מלבד שני פירושו של רש"י יש לפרש בדרך אחרת בכוונתו של ר"ש בן מנסיא, דהנה כל הטוב הוא הארת פניו של הש"ת, וכל הרע הוא מסילוק השכינה, וכל הכח של המן היה מכח בחינת סילוק שכינה ואף שודאי שהקב"ה נמצא בכל מקום ולית אתר פנוי מיניה, מ"מ בבחינת ההנהגה היה ענין של סילוק, והנה לגבי אסתר לכאו' לא היה סילוק שכינה ולא היתה מכלל הגזירה, ועל כן היה לה יוצר כח לפעול את הישועה, ורצתה אסתר להביא את המן להיות על ידה איזה זמן שמכח גילוי השכינה שאצלה יהיה גילוי שכינה גם על המן וכשיהיה גילוי שכינה על הנהגה מרושעת כשל המן ממילא ייגזר עליו מיתה, וכך תתבטל הגזירה שהיא מכוחו ע"י הגילוי שכינה, וגם בזה יתבאר הענין שביקשה אסתר במשתה ראשון שיבואו למשתה שני כיון שראה שצריך עוד זמן או כח של גילוי שכינה.

דצניעותא [פרק ה, דף לד טור א] שהדברים הכתובים בתורה על ישראל נוהגים בכל דור ודור, וא"כ בחינת נס שושן היתה בחינת נס הצלתם ממצרים, ועל כן כשם שבנ"י עברו את ים סוף כן עבר מרדכי את הנהר, וכשם ששם נהרגו כל שונאיהם כן פה נהרגו כל שונאיהם, וכשם ששם לאחר מכן היה קבלת התורה, כך פה לאחר הנס היתה קבלת התורה מאהבה, כמבואר בגמ' בשבת [פח.] עה"פ קימו וקבלו דהדר קבלוה בימי אחשורוש.

פרה"ש כיון שא"ז קריאת המוקפים.

ויתכן שיקראו פרה"ש מפני שגם המוקפים שייכים בחיוב זה אלא שמוטל עליהם חיוב אחר שדוחה את חיוב פרה"ש, אך על המוקפים לא מוטל חיוב של קריה"ת דפורים, וצ"ע.

